

УДК 81'37=811.11

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/97-1-38>

Віктор ДРЕБЕТ,

orcid.org/0000-0003-2824-793X

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(Тернопіль, Україна) vdrebet@ukr.net*

Ольга СМЕРЕКА,

orcid.org/0009-0002-8214-6347

*студентка I курсу магістратури факультету іноземних мов
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(Тернопіль, Україна) olyasmereka08@gmail.com*

Христина БЕРКИТА,

orcid.org/0009-0000-3013-4112

*студентка I курсу магістратури факультету іноземних мов
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(Тернопіль, Україна) khrystyna.berkyta02@gmail.com*

СЕМАНТИЧНИЙ ВИМІР ІМЕННИКА У ПОЛІТИЧНОМУ ТА ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСАХ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ПРЕСИ: ЛІНГВОСИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД

Статтю присвячено лінгвосинергетично скерованому вивченню взаємоузгодження семантичного виміру іменника з генеруванням текстів політичного та економічного дискурсів у німецькомовній пресі. Преса виступає динамічним лінгвокультурним джерелом, яке одне з перших відображає суспільно-політичні та економічні зміни сучасного світу. Відповідно їй мова повинна оперативнo реагувати на такі трансформації. В синергетичному розумінні проведено паралелі між словником як представником мовного узагальнення про структуровану суму знань засвоєної позамовної дійсності та ментальним лексиконом, який не є довільним накопиченням унесень, а становить структуровану ієрархічну систему таких унесень. Запропонований у цій статті лінгвосинергетичний формат дослідження передбачає, що мова як саморегульовальна система під впливом зовнішньої енергії та інформації виробляє механізм взаємоузгодження семантичного виміру іменника з генеруванням політичного та економічного дискурсів у німецькомовному просторі преси. Отримані на підставі синергетично-квантитативного підходу результати екстрапольовано на лінгвосинергетичні моделі, які демонструють відповідну кореляцію дихотомії «семантичний вимір іменника – дискурс». Доведено, що саморегульовальна мовна система під впливом зовнішньої енергії та інформації для врівноваження потреб генерування текстів політичного та економічного дискурсів у німецькомовній пресі найпотужніше запускає механізми для декодування моносемічної моделі іменників з семантичним виміром одне значення, а потім і для полісемічної моделі слова насамперед з невисоким виміром полісемічності від двох до трьох значень. Такі семантичні виміри іменника є найбільшчими відстанями у зіставленні зі структурами знань ментального лексикону людини. У синергетичному розумінні вони спрацьовують на користь синергетичного закону збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини, а тому передусім такі семантичні виміри оптимально скеровані на генерування текстів політичного та економічного дискурсів у німецькомовній пресі.

Ключові слова: *семантичний індекс іменника, декодування іменника, політичний/економічний дискурс, ментальний лексикон людини, лінгвосинергетика, принцип мінімізації зусиль, збереження мовної енергії.*

Viktor DREBET,

orcid.org/0000-0003-2824-793X

Doctor of Philological Sciences, Professor;

Professor at the Department of German Philology and German Language Teaching Methods

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

(Ternopil, Ukraine) vdrebet@ukr.net

Olya SMEREKA,

orcid.org/0009-0002-8214-6347

First year master's student at the Faculty of Foreign Languages

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

(Ternopil, Ukraine) olyasmereka08@gmail.com

Khrystyna BERKYTA,

orcid.org/0009-0000-3013-4112

First year master's student at the Faculty of Foreign Languages

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

(Ternopil, Ukraine) khrystyna.berkyta02@gmail.com

THE SEMANTIC DIMENSION OF NOUNS IN THE POLITICAL AND ECONOMIC DISCOURSES OF THE GERMAN-LANGUAGE PRESS: A LINGUOSYNERGISTIC APPROACH

The article is devoted to a linguosynergistic oriented study of the correlation between semantic dimension of nouns with the generation of texts in political and economic discourse in the German-language press. The press represents a dynamic linguistic and cultural source that is among the first to reflect the socio-political and economic changes of the modern world. Accordingly, language must respond promptly to such transformations. In a synergetic sense, parallels are drawn between the dictionary as a representative of the linguistic generalization of the structured amount of knowledge of the learned extralinguistic reality and the mental lexicon, which is not an arbitrary accumulation of contributions, but constitutes a structured hierarchical system of such contributions. The linguistic synergistic research format proposed in this article assumes that language, as a self-regulating system influenced by external energy and information, generates a mechanism for correlating the semantic dimension of nouns with the formation of political and economic discourse in the German-language press. The results obtained on the basis of the synergistic-quantitative approach are extrapolated to linguosynergistic models, which demonstrate the appropriate correlation of the dichotomy “the semantic dimension of the noun – discourse”. It has been proved that under the influence of external energy and information a self-regulating linguistic system – in order to balance the demands of generating texts in political and economic discourse within the German-language press – most effectively activates mechanisms for decoding the monosemic model of nouns with a semantic dimension of a one meaning, and then for the polysemic model of a word, primarily with a low dimension of polysemy ranging from two to three meanings. Such semantic dimensions of a noun represent the shortest distances when correlated with the knowledge structures of the human mental lexicon. In a synergistic sense, they operate in accordance with the synergistic law of conservation of linguistic energy and minimization of effort for the human mental lexicon; therefore, such semantic dimensions are optimally oriented to the generation of texts in the political and economic discourse of the German-language press.

Key words: *semantic dimension of a noun, noun decoding, political/economic discourse, human mental lexicon, linguosynergetics, conservation of linguistic energy, the principle of least effort.*

Постановка проблеми. Функціонування мови передбачає використання слів у мовленнєвих актах, що об'єднують автора й адресата – тих, хто створює тексти (усно чи письмово) та сприймає їх. Синтаксична, семантична і прагматична функції мовного знака перебувають у динамічному

взаємозв'язку і нерозривній єдності, які скеровані у прагматичному відношенні на досягнення задумів мовців у процесі мовленнєвої діяльності. Особлива роль тут належить семантичній функції. Але поняття семантики не обмежується розумінням семантики слова, а охоплює сфери лінгвістики

тексту, функціональної лексикології. Мовний знак активує свій семантичний потенціал у різних дискурсах, зокрема, й у текстах преси. Преса виступає динамічним лінгвокультурним джерелом, яке одне з першим відображає суспільно-політичні та економічні зміни сучасного світу. Відповідно й мова повинна оперативним чином реагувати на такі трансформації. Запропонований у цій статті лінгвосинергетичний формат дослідження передбачає, що мова як саморегульовувальна система під впливом зовнішньої енергії та інформації постійно скерована на мінімізацію зусиль для ментального лексикону людини та збереження мовної енергії. Такий підхід дозволяє провести аналіз, які семантичні виміри іменника є оптимальними для генерування текстів політичного та економічного дискурсів у сучасній німецькомовній пресі.

Аналіз досліджень. У процесі засвоєння та найменування екстралінгвістичних реалій домінує субстантивнація, оскільки носії мови зазвичай сприймають нові явища поза мовної дійсності крізь призму іменника. Тому зрозумілою є традиційна зацікавленість мовознавства іменником, яка й зумовила наявність численних досліджень з широким спектром аспектів цієї частини мови. Наприклад, у германському мовознавстві сюди належать праці, присвячені вивченню частиномовних характеристик іменника (Erben, 1961, Mainke, 1996), його семантичної структури (Busse, 2012, Wotjak, 1971), семантичних ролей (Primus, 2012). Оскільки багатозначність є мовною універсалією, іменник став також предметом розгляду в аспекті полісемії та омонімії мовних знаків (Кійко, 2015, Огуй, 1998, Levickij, 2005, Wichter 1988), слова і контексту (Feng, 2012, Schmidt 1966).

Становлення лінгвосинергетики як самостійної наукової парадигми (Домброван, 2011) зумовлює актуальність вивчення іменникової лексики з позицій теорії самоорганізації. Такий підхід відкриває шлях до використання квантитативних методів для дослідження фундаментальних властивостей мови: її нелінійної природи, ієрархічної будови та постійної динаміки (Altmann, 1991, Gnatchuk, 2018, Köhler, 1986). Це дає можливість реконструювати і прогнозувати розвиток мовних процесів.

Зважаючи на все викладене вище, доцільним буде дослідити з лінгвосинергетичних позицій досі невивчені у мовознавстві питання кореляції семантичного обсягу іменника з генеруванням політичного та економічного дискурсів у німецькій пресі.

Мета статті. У статті поставлено за мету вивчити дію синергетичного закону збереження

мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини, що скеровано на оптимальне взаємоузгодження семантичного виміру іменника з генеруванням політичного та економічного дискурсів у сучасній німецькомовній пресі.

Виклад основного матеріалу. Пізнання світу та засвоєння знань про нього завжди розглядалися у нерозривній єдності з мовою. Саме слово стало центральним об'єктом аналізу. Попри поступальний розвиток лінгвістичної думки, слово залишається у центрі уваги мовознавчих досліджень: це значення слова і сполучуваність (Кочерган, 1977), слово і семантика речення (Polenz, 2012), прагматичний аспект висловлювання та концепти (Єсипенко, 2012).

У тріаді *семантика – синтаксис – прагматика* необхідно вказати на особливу роль семантичної функції. У цьому контексті Е. Майнеке звертає нашу увагу на роль семантики: «Все ж у функціональному відношенні семантика є найважливішою. Семантика – це не все. І одна семантика могла б лише функціонувати недосконало. Але без семантики не мислиться синтаксис і прагматика. Семантика – це не все, але без семантики все є нічим» (Maineке, 1996: 102). Потрібно відразу звернути увагу на те, що у сучасному мовознавстві поняття семантики не обмежується розумінням семантики слова. П. Брандт, Р. А. Дітріх та Г. Шен характеризує семантику як науку про значення мовних висловів, при чому моделі опису значень мовних висловів представлено у вигляді зв'язку лексичної семантики та семантики речення: «Семантика описує/пояснює, як з окремих лексем та із синтаксичної структури утворюється значення фраз (речень)» (Brandt, Dietrich, Schön, 2012: 269).

Отож наведене вище дає змогу говорити про «семантику речення». Німецький дослідник П. Поленц пише про семантику речення, по-перше, як про відношення плану змісту речень та його частин до плану вираження речення та його частин, а, по-друге, як про правила та операції, які генерують синтаксичні поверхневі структури з семантичних конфігурацій (пор. Polenz, 2012: 26-27).

Коли вже зайшла мова про взаємозв'язок лексичної та синтаксичної семантики, варто зважати на чинник мовного логіцизму. Історичний розвиток мови забезпечує відбір найоптимальніших та найзручніших елементів, що зрештою формують системні закони з власною синтаксичною та семантичною логікою. Остання є результатом мовного узагальнення досвіду певної спільноти. Відтак, логіка має розглядати речення не як формальну схему, а як змістову побудову, що підпо-

рядкується внутрішнім законам конкретної мови. У цьому діалектичному взаємозв'язку все ж незаперечним є той факт, що ключовою проблемою семантичного синтаксису є залежність структури від конкретного лексичного наповнення. Це означає, що значення речення неможливо осягнути без урахування семантики окремих слів.

Людина звертається до слів та їх значень для потреб комунікації, внаслідок чого активуються знання, акумульовані пам'яттю. Пам'ять виступає у ролі ментального лексикону людини. У цьому відношенні повністю поділяємо думку С. Лебнера про те, що «лексеми утворюють лексикон мови, велетенську комплексну структуру у головах мовців» (Löbner, 2015: 48). Погоджуємось з автором, що лексичні значення можна розглядати і як зафіксовані концепти у головах мовців, які не можна плутати з поясненнями значень у словниках. Звичайно, що ментальний лексикон не акумулює тлумачення лексичних значень, як це ми спостерігаємо у словникових довідниках. Але лексему, яку С. Лебнер попередньо характеризував як «велетенську комплексну структуру у головах мовців» (див. вище), сам він потім визначає і як мовну одиницю з лексичним значенням у словнику (пор. Löbner, 2015: 51). Така, на перший погляд, суперечність насправді свідчить про подібність принципів структуризації ментального лексикону та традиційного словника. Таким чином, вважаємо необхідним проводити паралелі між словником та ментальним лексиконом людини в структуризації та організації.

З огляду на універсальний характер полісемії, сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів у структурі іменника утворює ієрархічні відношення на мовному рівні між його головним та похідним значеннями. Лексикографи при укладанні словника подають перше або головне значення слова як таке, що найперше з'являється у свідомості мовців. З позицій когнітивізму ментальний лексикон не є довільним накопиченням внесеної інформації, він представляє собою структуровану систему, в якій кожне внесення визначається своїм рангом, тобто своїм відношенням до інших внесень у лексикон, тому лексичні одиниці зберігаються у вигляді організованих взаємозв'язків (Schwarz-Friesel, 1996: 126). У такому трактуванні значення співвідноситься із знаннями, внесеними у ментальний лексикон людини. Отже, в синергетичному розумінні доцільно проводити паралелі між словником як представником мовного узагальнення про структуровану суму знань засвоєної позамовної дійсності та ментальним лексиконом, який не є довільним накопиченням унесень,

а становить структуровану ієрархічну систему таких унесень. Якщо в синергетичному розумінні лексичні одиниці та їх значення на мовному рівні містять закодовану структуровану інформацію, то в цьому ж руслі потрібно розглядати реалізацію слова в одному зі своїх значень на мовленнєвому рівні як декодування інформації.

Американський лінгвіст Дж. Ціпф екстраполював універсальний принцип найменшого докладання зусиль у поведінці та діях людини на мову (Zipf, 1949: 255). Р. Келер зазначає, що «принцип дії докладання найменших зусиль постулює існування двох потреб мовців, які тією чи іншою мірою може задовольнити мовна система, а саме – мінімізація необхідних затрат пам'яті та мінімізація необхідних затрат продукування» (Köhler, 1986: 20). Таким чином, цей принцип дії повинен охоплювати не тільки оптимізацію функціонування мови, але й потреби мовців. Виходячи з цього положення, вважаємо доцільним дослідити дію синергетичного закону збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини, що скеровано на оптимальне взаємоузгодження семантичних вимірів іменника з генеруванням текстів політичного та економічного дискурсів у сучасній німецькомовній пресі. Кількість кодованих значень іменника на словниковому рівні корелює з семантичним виміром моносемічної або полісемічної моделі іменника, а декодування слова на рівні мовлення – із залученням моносемічної або полісемічної моделі слова з певним семантичним виміром, з резервуару якого реалізовано одне із значень.

Висунута у роботі гіпотеза передбачає, що оскільки найближчі відстані у лексичній структурі слова на мовному рівні є найближчими в зіставленні зі структурами знань ментального лексикону людини, то вибудовування політичного та економічного дискурсів у німецькомовній публіцистиці за синергетичним принципом збереження мовної енергії й мінімізації зусиль найоптимальніше скеровуватиме ментальний лексикон людини на декодування низькосемантичного виміру – передусім моносемічної моделі іменника.

Джерельною базою нашого дослідження слугують тексти з трьох інтернет-видань сучасної німецькомовної преси *Spiegel*, *Stern*, *Focus*. Для отримання даних про семантичні характеристики іменникової лексики залучено авторитетний тлумачний словник *Duden Onlinewörterbuch* (www.duden.de). Методом фрагментарної вибірки було взято 1508 іменників з текстів політичного дискурсу та 1524 – з економічного. Таким чином, загальна кількість вибірки склала 3032 іменника з

відповідним семантичним виміром моносемічної або полісемічної моделі у текстах політичного та економічного дискурсів німецькомовної преси.

Інтерпретація реалізації іменників з різним семантичним виміром у текстах політичного та економічного дискурсів німецькомовної преси. Моносемічна модель корелює з семантичним виміром, що має лише одне значення (скорочено ММ 1). Семантичний обсяг полісемічних моделей корелює з різними вимірами полісемічності. Наприклад полісемічна модель з двома значеннями корелює з семантичним виміром 2 (скорочено ПМ 2), з трьома значеннями – з семантичним виміром 3 (ПМ 3) і т. д. Наведемо приклади реалізації іменників у політичному та економічному дискурсах німецької преси з пропонованою нами лінгвосинергетично скерованою інтерпретацією:

1) *Es handelt sich bei hww hermann wienberg wilhelm nach eigenen Angaben um eine Dienstleistungsgesellschaft für Rechtsberatung, Sanierung und Restrukturierung* (Kaum Schnee, zu wenig Gäste: Thüringens größtes Skigebiet meldet Insolvenz an: <https://www.stern.de>).

У наведеному реченні іменник *Angabe* представляє полісемічну модель з п'яти значеннями (ПМ 5), з резервуару якої спостерігаємо у цьому контексті декодування першого або головного значення (**Angabe, die** – 1. *Aussage, Auskunft, Information* (www.duden.de)). Іменник *Dienstleistungsgesellschaft* представляє моносемічну модель з відповідним семантичним виміром ММ 1, що й реалізує своє єдине значення (**Dienstleistungsgesellschaft, die** – *Gesellschaft, in der die Dienstleistungsbetriebe, -unternehmen zentrale Bedeutung haben* (www.duden.de)). Наступний у цьому реченні іменник *Rechtsberatung* складає на словниковому рівні два значення, тому належить до полісемічної моделі з виміром 2 (ПМ 2). З цього потенціалу іменник реалізує тут своє перше або головне значення (**Rechtsberatung, die** – 1. *Beratung in Rechtsangelegenheiten (besonders im Rahmen beruflicher, geschäftlicher Tätigkeit)* (www.duden.de)). Іменник *Sanierung* на словниковому рівні представляє полісемічну модель з трьома значеннями (ПМ 3), з резервуару якої спостерігаємо у цьому контексті декодування третього похідного значення (**Sanierung, die** – 3. *Wiederherstellung der wirtschaftlichen Rentabilität* (www.duden.de)). Завершує генерувати це речення іменник *Restrukturierung* своїм моносемічним потенціалом з відповідним виміром ММ1 (**Restrukturierung, die** – *das Versehen mit einer neuen Struktur; Umgestaltung, Neuordnung* (www.duden.de)).

Таким чином, з позиції лінгвосинергетики констатуємо у нашому випадку генерування

змісту, що передбачає мінімізацію зусиль і вироблення мовної економії через кореляцію декодування іменника з потребами вибудовування економічного дискурсу німецькомовної преси у такому форматі наявних семантичних вимірів: полісемічна модель *Angabe* (ПМ 5) + моносемічна модель *Dienstleistungsgesellschaft* (ММ 1) + полісемічна модель *Rechtsberatung* (ПМ 2) + полісемічна модель *Sanierung* (ПМ 3) + моносемічна модель *Restrukturierung* (ММ 1);

2) *Die Unterstützung eines »brutalen Angriffskrieges auf die europäische Friedensordnung« wäre ein Bruch des Völkerrechts, der »nicht ohne Konsequenzen bleiben« dürfe* (Baerbock entdeckt Rufschädigung als Waffe: <https://www.spiegel.de>)

Починає генерувати подане вище речення іменник *Unterstützung*. На словниковому рівні він представляє полісемічну модель з двома значеннями (ПМ 2), з резервуару якої спостерігаємо у цьому контексті декодування першого або головного значення (**Unterstützung, die** – 1. *Das Unterstützen, Helfen, Fördern* (www.duden.de)). Наступні два іменники *Angriffskrieg* та *Friedensordnung* представляють моносемічні моделі (ММ1), які й реалізують свої єдині значення (**Angriffskrieg, der** – *Krieg, der im Angriff auf fremdes Territorium geführt wird; Aggressionskrieg; Friedensordnung, die* – *Plan für ein friedliches Zusammenleben der Völker* (www.duden.de)). Іменник *Bruch* має на словниковому рівні десять значень, тому належить до полісемічної моделі з виміром 10 (ПМ 10). Зі свого високополісемічного потенціалу іменник реалізує тут одне зі своїх найближчих значень, а саме третє похідне значення (**Bruch, der** – 3.a) *das Nichteinhalten einer Abmachung o. Ä.* (www.duden.de)). Іменник *Völkerrecht* представляє тут моносемічну модель, яка й реалізована з відповідним виміром ММ1 (**Völkerrecht, das** – *international verbindliches, besonders zwischenstaatliches Recht* (www.duden.de)). Завершує генерувати це речення полісемічна модель іменника *Konsequenz* з двома значеннями (ПМ 2), з резервуару якої спостерігаємо у цьому контексті декодування другого похідного значення (**Konsequenz, die** – 2. *Folge, Auswirkung* (www.duden.de)).

Таким чином, з позиції лінгвосинергетики констатуємо у нашому випадку генерування змісту, що передбачає мінімізацію зусиль і вироблення мовної економії через кореляцію декодування іменника з потребами вибудовування політичного дискурсу німецькомовної преси у такому форматі наявних семантичних вимірів: полісемічна модель *Unterstützung* (ПМ 2) + моносемічна модель *Angriffskrieg* (ММ 1) + моно-

семічна модель *Friedensordnung* (ММ 1) + полісемічна модель *Bruch* (ПМ 10) + моносемічна модель *Völkerrecht* (ММ 1) + полісемічна модель *Konsequenz* (ПМ 2).

Синергетичні моделі декодування іменників з різним семантичним виміром у текстах політичного та економічного дискурсів німецькомовної преси та їх інтерпретація. Для виконання поставленої перед нами мети ефективним статистичним методом нам бачиться критерій χ^2 (хі-квадрат). На підставі синергетично-квантитативного підходу потрібно було створити синергетичні моделі декодування, теоретичним обґрунтуванням яких слугувало попереднє обчислення емпіричних величин з допомогою формули χ^2 . Мінімальна теоретично значуща сума критерію хі-квадрат складає $\chi^2=3,84$, що свідчитиме про існуючий зв'язок між досліджуваними величинами з показником від 3,84 і більше (детальніше див. Дребет, 2016: 86 і далі). Тому всі показники від 3,84 і вище є позитивними, а ті, що менше – негативними. Чим вищими від 3,84 будуть показники формули хі-квадрат, тим сильніше це свідчитиме про відповідність досліджуваних величин синергетичному закону збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини, що скеровано на оптимальне взаємозгодження семантичних вимірів іменника з генеруванням текстів політичного та економічного дискурсів у німецькомовній пресі. Відповідно крива у синергетичній моделі декодування йтиме вгору у напрямку плюс. І, навпаки, чим нижчими від 3,84 будуть показники, тим слабшим буде проявлятися дія цього закону. Відповідно крива моделі декодування йтиме донизу у напрямку мінус.

Обчисленням за формулою хі-квадрат підлягатимуть лише ті реалізації, кількість яких складатиме не менше 5 величин. Менша кількість емпіричних величин вважається нерелевантною, а тому не братиметься до уваги.

Узагальнення та інтерпретацію результатів дослідження здійснено з позицій лінгвосинергетики.

1. Декодування іменників з різним семантичним виміром у текстах політичного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Spiegel*. Складена на основі показників формули хі-квадрат синергетична модель рисунка 1 демонструє, що крива для найбільш представленої у цій групі кількості декодувань моносемічної моделі (ММ 1) сягнула найвищої точки у напрямку плюс: для 242 реалізацій у *Spiegel* $\chi^2=352,8$. Звертаємо увагу на те, що усі показники хі-квадрат для моносемічних моделей є найкращими для обох

дискурсів. Далі у порядку зменшення кількісних характеристик у цілому спостерігаємо одночасне зниження їх показників хі-квадрат для семантичних вимірів полісемічної моделі іменника. Крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 2 значення (ПМ 2) спустилась у напрямку плюс тут до нижчої точки: для 147 реалізацій у *Spiegel* $\chi^2=69,1$. Ще нижче спустилась у напрямку плюс крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 3 значення (ПМ 3): для 61 реалізації у *Spiegel* $\chi^2=26,6$. Далі спостерігаємо, як спустилась у напрямку плюс крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 4 значення (ПМ 4): для 47 реалізацій у *Spiegel* $\chi^2=18,6$. Продовжує спускатись донизу у напрямку плюс й крива декодувань для полісемічної моделі з семантичним виміром 5 значень (ПМ 5): для 23 реалізацій у *Spiegel* $\chi^2=6,6$. Але вже для полісемічної моделі з семантичним виміром 6 значень (ПМ 6) крива декодування пішла догори у напрямку плюс і сягнула вищої точки, ніж її попередній семантичний вимір ПМ 5 з більшою кількістю реалізацій: для 15 реалізацій у *Spiegel* $\chi^2=12,1$.

Отож констатуємо статистично доведений і теоретично значущий зв'язок між декодуванням іменників з їх семантичними вимірами *ММ 1*, *ПМ 2*, *ПМ 3*, *ПМ 4*, *ПМ 5* та *ПМ 6* та генеруванням текстів економічного дискурсу в журналі *Spiegel*.

З погляду лінгвосинергетики можна говорити про те, що кореляція декодування моносемічної моделі з одним значенням та полісемічної моделі іменника з двома, трьома, чотирма, п'ятьма та шістьма значеннями спрацьовує на користь синергетичному закону збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини, а тому такі семантичні виміри оптимально скеровані на вибудовування політичного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Spiegel*.

Створену на основі показників хі-квадрат синергетичну модель декодування подано на рисунку 1:

2. Декодування іменників з різним семантичним виміром у текстах політичного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Stern*. Складена на основі показників формули хі-квадрат синергетична модель рисунка 2 демонструє, що крива для найбільш представленої у цій групі кількості декодувань моносемічної моделі (ММ 1) сягнула найвищої точки у напрямку плюс: для 217 реалізацій у *Stern* $\chi^2=307,5$.

У цій групі, як і попередній, у порядку змен-

шення кількісних характеристик у цілому також спостерігаємо одночасне зниження їх показників хі-квадрат для семантичних вимірів полісемічної моделі іменника. Крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 2 значення (ПМ 2) спустилась у напрямку плюс тут до нижчої точки: для 135 реалізацій у *Stern* $\chi^2=69,2$. Ще нижче спустилась у напрямку плюс крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 3 значення (ПМ 3): для 57 реалізацій у *Stern* $\chi^2=35,2$. Далі спостерігаємо, як спустилась у напрямку плюс крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 4 значення (ПМ 4): для 38 реалізацій у *Stern* $\chi^2=7,4$. Продовжує спускатись донизу у напрямку плюс й крива декодувань для полісемічної моделі з семантичним виміром 5 значень (ПМ 5): для 21 реалізації у *Stern* $\chi^2=6,4$. Але вже для полісемічної моделі з семантичним виміром 6 значень (ПМ 6) крива декодування пішла догори і сягнула вищої точки, ніж її попередній семантичний вимір ПМ 5 з більшою кількістю реалізацій: для 13 реалізацій у *Stern* $\chi^2=9,6$. Звичайно, вони всі також у напрямку плюс.

Отож констатуємо статистично доведений і теоретично значущий зв'язок між декодуванням іменників з їх семантичними вимірами *ММ 1*, *ПМ 2*, *ПМ 3*, *ПМ 4*, *ПМ 5* та *ПМ 6* та генеруванням текстів економічного дискурсу в журналі *Stern*.

Створену на основі показників хі-квадрат синергетичну модель декодування подано на рисунку 2.

З погляду лінгвосинергетики можна говорити про те, що кореляція декодування моносемічної

моделі з одним значенням та полісемічної моделі іменника з двома, трьома, чотирма, п'ятьма та шістьма значеннями спрацьовує на користь синергетичному закону збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини, а тому такі семантичні виміри оптимально скеровані на вибудовування політичного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Stern*.

3. Декодування іменників з різним семантичним виміром у текстах політичного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Focus*. Складена на основі показників формули хі-квадрат синергетична модель рисунка 3 демонструє, що крива для найбільш представленої у цій групі кількості декодувань моносемічної моделі (*ММ 1*) сягнула найвищої точки у напрямку плюс: для 220 реалізацій у *Focus* $\chi^2=287,2$.

У цій групі, як і попередніх, у порядку зменшення кількісних характеристик у цілому також спостерігаємо одночасне зниження їх показників хі-квадрат для семантичних вимірів полісемічної моделі іменника. Крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 2 значення (ПМ 2) спустилась у напрямку плюс тут до нижчої точки: для 140 реалізацій у *Focus* $\chi^2=77,6$. Ще нижче спустилась у напрямку плюс крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 3 значення (ПМ 3): для 55 реалізацій у *Focus* $\chi^2=23,2$. Далі спостерігаємо, як спустилась у напрямку плюс крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 4 значення (ПМ 4): для 37 реалізацій у *Focus* $\chi^2=7,8$. Для полісемічної моделі з семантичним виміром 5 значень (ПМ 5) крива йде догори і

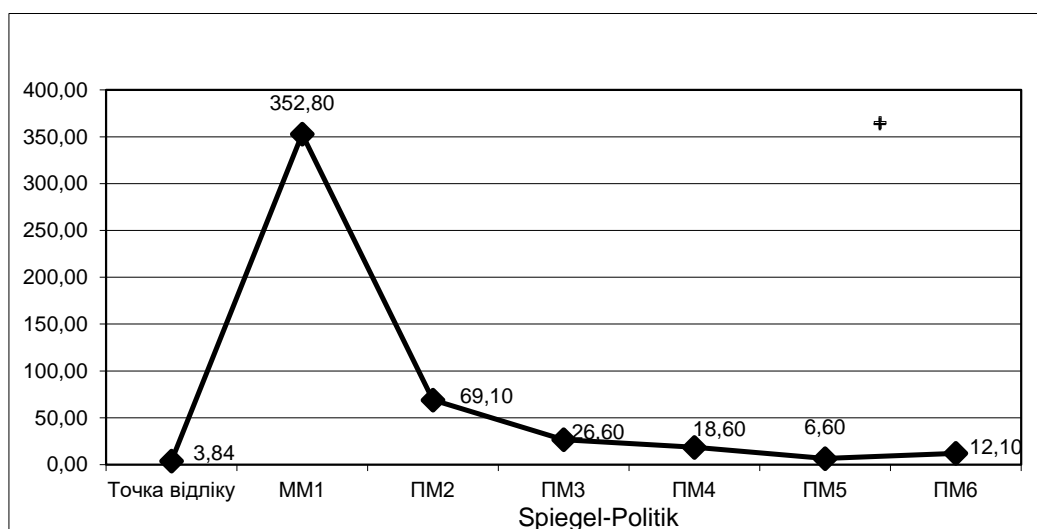

Рис. 1. Синергетична модель семантичних вимірів декодованих іменників у кореляції з політичним дискурсом німецькомовного інтернет-видання *Spiegel*

сягає вищої точки, ніж її попередній семантичний вимір ПМ 4 з більшою кількістю реалізацій: для 25 реалізацій у *Focus* $\chi^2=13,4$. Але вже для полісемічної моделі з семантичним виміром 6 значень (ПМ 6) крива декодування, навпаки, опустилась до найнижчої точки: для 11 реалізацій у *Focus* $\chi^2=4,7$. Звичайно, вони всі також знаходяться у напрямку плюс.

Отож констатуємо статистично доведений і теоретично значущий зв'язок між декодуванням іменників з їх семантичними вимірами ММ 1, ПМ 2, ПМ 3, ПМ 4, ПМ 5 та ПМ 6 та генеруванням текстів економічного дискурсу в журналі *Focus*.

З погляду лінгвосинергетики можна говорити про те, що кореляція декодування моносемічної моделі з одним значенням та полісемічної моделі іменника з двома, трьома, чотирма, п'ятьма та шістьма значеннями спрацьовує на користь синергетичному закону збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини, а тому такі семантичні виміри оптимально скеровані на вибудовування політичного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Focus*.

Створену на основі показників хі-квадрат синергетичну модель декодування подано на рисунку 3:

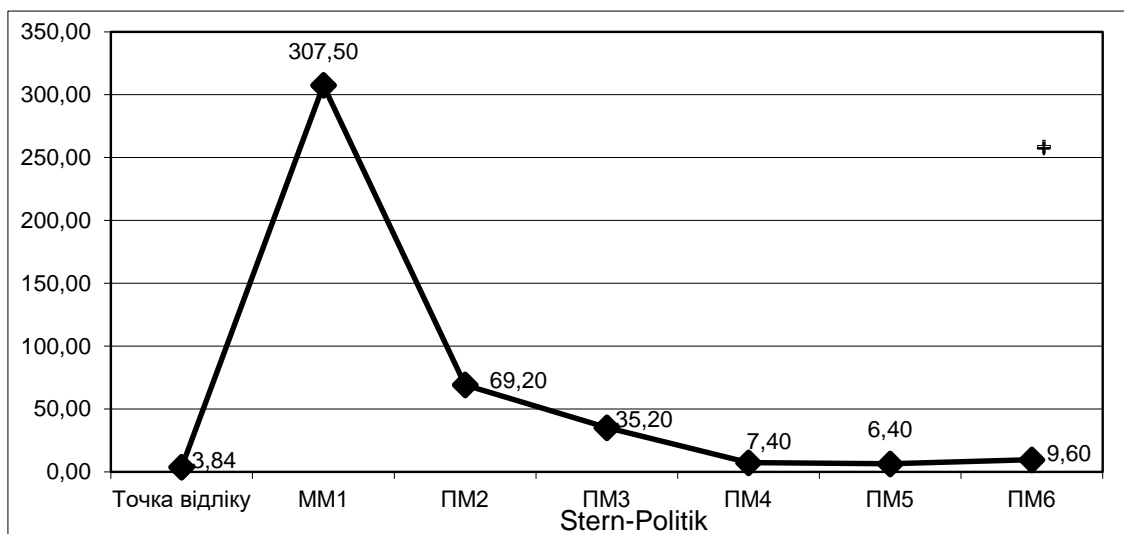

Рис. 2. Синергетична модель семантичних вимірів декодованих іменників у кореляції з політичним дискурсом німецькомовного інтернет-видання Stern

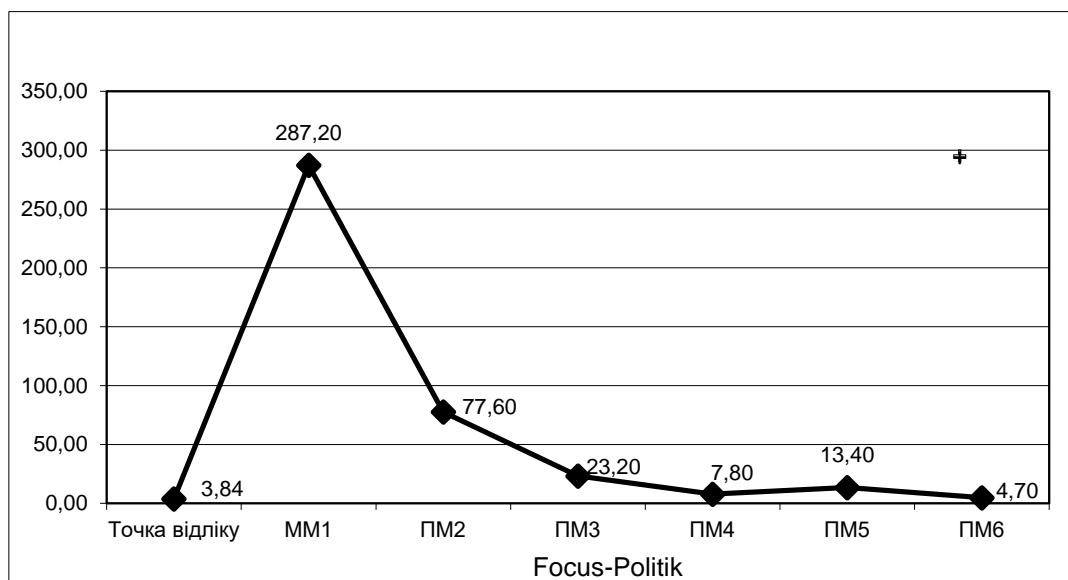

Рис. 3. Синергетична модель семантичних вимірів декодованих іменників у кореляції з політичним дискурсом німецькомовного інтернет-видання Focus

4. Декодування іменників з різним семантичним виміром у текстах економічного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Spiegel*. Складена на основі показників формули хі-квадрат синергетична модель рисунка 4 демонструє, що крива для найбільш представленої у цій групі кількості декодувань моносемічної моделі (ММ 1) сягнула найвищої точки у напрямку плюс: для 231 реалізації у *Spiegel* $\chi^2=335,4$. Звертаємо увагу на те, що показники хі-квадрат для моносемічних моделей є найкращими також і для економічного дискурсу.

Як і у попередній групі для політичного дискурсу, такі тут для економічного дискурсу, у порядку зменшення кількісних характеристик у цілому спостерігаємо одночасне зниження їх показників хі-квадрат для семантичних вимірів полісемічної моделі іменника. Крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 2 значення (ПМ 2) спустилась у напрямку плюс тут до нижчої точки: для 141 реалізації у *Spiegel* $\chi^2=64,9$. Ще нижче спустилась у напрямку плюс крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 3 значення (ПМ 3): для 53 реалізації у *Spiegel* $\chi^2=15,4$. Але вже для полісемічної моделі з семантичним виміром 4 (ПМ 4) крива декодування пішла догори: для 46 реалізації у *Spiegel* $\chi^2=19,2$. Для ще меншої кількості реалізацій з ПМ 5 крива знову пішла донизу і зупинилась у напрямку плюс на нижчих точках, ніж попередні семантичні виміри: для 24 реалізації у *Spiegel* $\chi^2=9,3$. На відміну від групи декодувань у текстах політичного дискурсу з усіма позитивними показниками хі-квадрат для

полісемічної моделі з семантичним виміром шість значень, у групі економічного дискурсу для ПМ 6 у всіх випадках спостерігаємо декодування у напрямку мінус (показники, що менші критично значущого показника 3,84), зокрема й для *Spiegel*: для 10 реалізацій $\chi^2=2,4$. Крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 7 значень (ПМ 7) знову сягнула точки у напрямку плюс: для 9 реалізацій у *Spiegel* $\chi^2=8,2$.

Отож констатуємо статистично доведений і теоретично значущий зв'язок між декодуванням іменників з їх семантичними вимірами ММ 1, ПМ 2, ПМ 3, ПМ 4, ПМ 5 та ПМ 7 та генеруванням текстів економічного дискурсу у німецькомовній пресі *Spiegel*. І, навпаки, такий зв'язок відсутній для іменників з семантичним ПМ 6 у рамках вибудовування відповідного дискурсу.

З погляду лінгвосинергетики можна говорити про те, що кореляція декодування моносемічної моделі з одним значенням та полісемічної моделі іменника з двома, трьома, чотирма, п'ятьма та семи значеннями спрацьовує на користь синергетичному закону збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини, а тому такі семантичні виміри оптимально скеровані на вибудовування економічного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Spiegel*.

Створену на основі показників хі-квадрат синергетичну модель декодування подано на рисунку 4.

5. Декодування іменників з різним семантичним виміром у текстах економічного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Stern*. Складена на основі показників формули

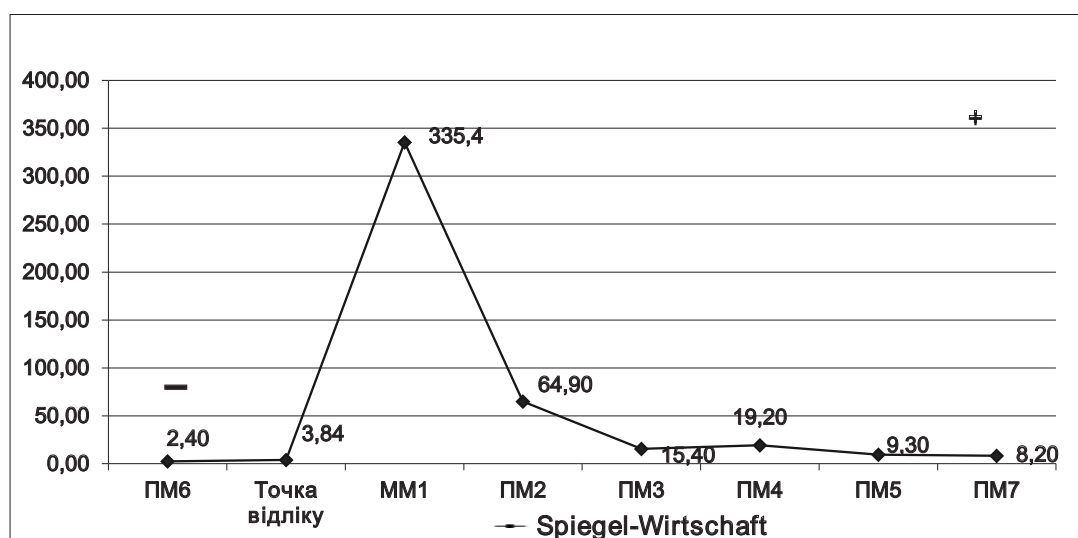

Рис. 4. Синергетична модель семантичних вимірів декодуваних іменників у кореляції з економічним дискурсом німецькомовного інтернет-видання *Spiegel*

хі-квадрат синергетична модель рисунка 5 демонструє, що крива для найбільш представленої у цій групі кількості декодувань моносемічної моделі (ММ 1) сягнула найвищої точки у напрямку плюс: для 175 реалізацій у *Stern* $\chi^2=249,11$.

Як і у попередній групі для політичного дискурсу, так і тут для економічного дискурсу, у порядку зменшення кількісних характеристик у цілому спостерігаємо одночасне зниження їх показників хі-квадрат для семантичних вимірів полісемічної моделі іменника. Крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 2 значення (ПМ 2) спустилась у напрямку плюс тут до нижчої точки: для 135 реалізацій у *Stern* $\chi^2=63,2$. Ще нижче спустилась у напрямку плюс крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 3 значення (ПМ 3): для 49 реалізацій у *Stern* $\chi^2=12,5$. Але вже для полісемічної моделі з семантичним виміром 4 (ПМ 4) крива декодування пішла догори у напрямку плюс: для 49 реалізацій у *Stern* $\chi^2=29,3$. Для ще меншої кількості реалізацій з ПМ 5 крива знову пішла донизу і зупинилась у напрямку плюс на нижчих точках, ніж попередні семантичні виміри: для 22 реалізацій у *Stern* $\chi^2=7,4$. На відміну від групи декодувань у текстах політичного дискурсу з усіма позитивними показниками хі-квадрат для полісемічної моделі з семантичним виміром шість значень, у групі економічного дискурсу для ПМ 6 у всіх випадках спостерігаємо декодування у напрямку мінус, зокрема, й для *Stern*: для 9 реалізацій $\chi^2=1,6$. Крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 7 значень (ПМ 7) знову сягнула точки у напрямку плюс: для 10 реалізацій у *Stern* $\chi^2=12,9$.

Створену на основі показників хі-квадрат синергетичну модель декодування подано на рисунку 5.

Отож констатуємо статистично доведений і теоретично значущий зв'язок між декодуванням іменників з їх семантичними вимірами ММ 1, ПМ 2, ПМ 3, ПМ 4, ПМ 5 та ПМ 7 та генеруванням текстів економічного дискурсу у німецькомовній пресі *Stern*. І, навпаки, такий зв'язок відсутній для іменників з семантичним ПМ 6 у рамках вибудовування відповідного дискурсу.

З погляду лінгвосинергетики можна говорити про те, що кореляція декодування моносемічної моделі з одним значенням та полісемічної моделі іменника з двома, трьома, чотирма, п'ятьма та семи значеннями спрацьовує на користь синергетичному закону збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини, а тому такі семантичні виміри оптимально скеровані на вибудовування економічного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Stern*.

6. Декодування іменників з різним семантичним виміром у текстах економічного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Stern*. Складена на основі показників формули хі-квадрат синергетична модель рисунка 6 демонструє, що крива для найбільш представленої у цій групі кількості декодувань моносемічної моделі (ММ 1) сягнула найвищої точки у напрямку плюс: для 230 реалізацій у *Focus* $\chi^2=333,8$.

Як і у попередній групі для політичного дискурсу, так і тут для економічного дискурсу, у порядку зменшення кількісних характеристик у цілому спостерігаємо одночасне зниження їх показників хі-квадрат для семантичних вимірів

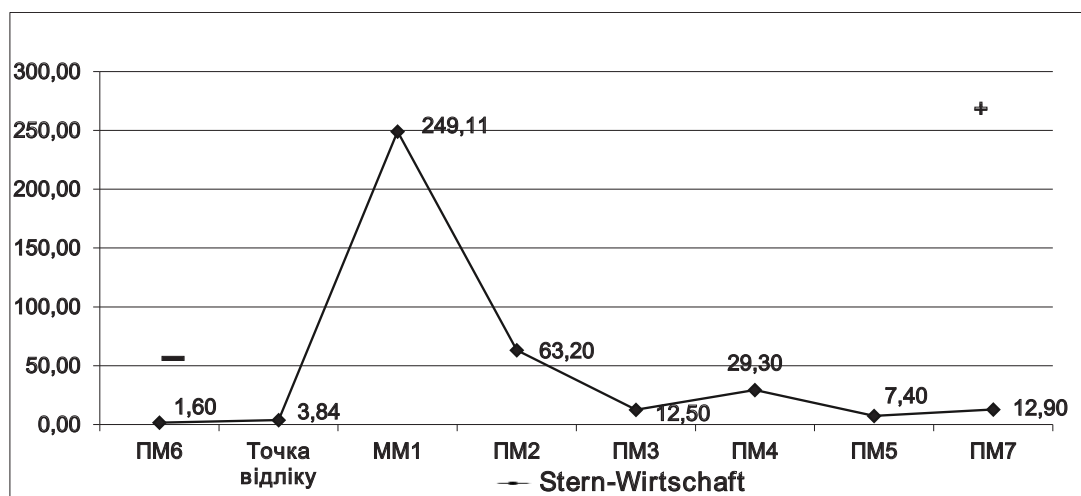

Рис. 5. Синергетична модель семантичних вимірів декодованих іменників у кореляції з економічним дискурсом німецькомовного інтернет-видання *Stern*

полісемічної моделі іменника. Крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 2 значення (ПМ 2) спустилась у напрямку плюстутдонижчої точки: для 155 реалізацій у *Focus* $\chi^2=74,6$. Ще нижче спустилась у напрямку плюс крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 3 значення (ПМ 3): для 66 реалізацій у *Focus* $\chi^2=32,2$. У напрямку плюс продовжує йти донизу крива декодування полісемічної моделі з семантичними виміром 4 (ПМ 4): для 51 реалізації у *Focus* $\chi^2=22,8$. Ще нижчої точки сягає ПМ 5: для 26 реалізацій з у *Focus* $\chi^2=9,10$. Як і у попередніх групах економічного дискурсу, тут також спостерігаємо декодування ПМ 6 у напрямку мінус: для 8 реалізацій у *Focus* $\chi^2=0,2$. Крива для декодувань полісемічної моделі іменника з семантичним виміром 7 значень (ПМ 7) знову сягнула точки у напрямку плюс: для 8 реалізацій у *Focus* $\chi^2=4,2$.

Створену на основі показників хі-квадрат синергетичну модель декодування подано на рисунку 6.

Отож констатуємо статистично доведений і теоретично значущий зв'язок між декодуванням іменників з їх семантичними вимірами *ММ 1*, *ПМ 2*, *ПМ 3*, *ПМ 4*, *ПМ 5* та *ПМ 7* та генеруванням текстів економічного дискурсу у німецькомовній пресі *Focus*. І, навпаки, такий зв'язок відсутній для іменників з семантичним *ПМ 6* у рамках вибудовування відповідного дискурсу.

З погляду лінгвосинергетики можна говорити про те, що кореляція декодування моносемічної моделі з одним значенням та полісемічної моделі іменника з двома, трьома, чотирма, п'ятьма та семи значеннями спрацьовує на користь синерге-

тичному закону збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини, а тому такі семантичні виміри оптимально скеровані на вибудовування економічного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Focus*.

Висновки. Отримані нами результати дослідження з лінгвосинергетичних позицій доводять наступне:

1) за єдиним зміщенням ієрархічного порядку, пов'язаного з полісемічною моделлю з п'ятьма значеннями, яка при цьому також діє у позитивно скерованому синергетичному форматі, в цілому оптимальнішим стає взаємоузгодження семантичного декодування іменника з потребами генерування текстів політичного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Spiegel*, що спрацьовує на користь вироблення мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини зі зменшенням семантичних індексів слова *ПМ 5 – ПМ 6 – ПМ 4 – ПМ 3 – ПМ 2 – ММ 1*;

2) зі зменшенням семантичних вимірів слова в ієрархічному порядку *ПМ 6 – ПМ 5 – ПМ 4 – ПМ 3 – ПМ 2 – ММ 1* оптимальнішим стає взаємоузгодження семантичного декодування іменника з потребами генерування текстів політичного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Stern*, що спрацьовує на користь вироблення мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини;

3) за єдиним зміщенням ієрархічного порядку, пов'язаного з полісемічною моделлю з чотирма значеннями, яка при цьому також діє у позитивно скерованому синергетичному форматі, в цілому оптимальнішим стає взаємоузгодження семантичного декодування іменника з потребами гене-

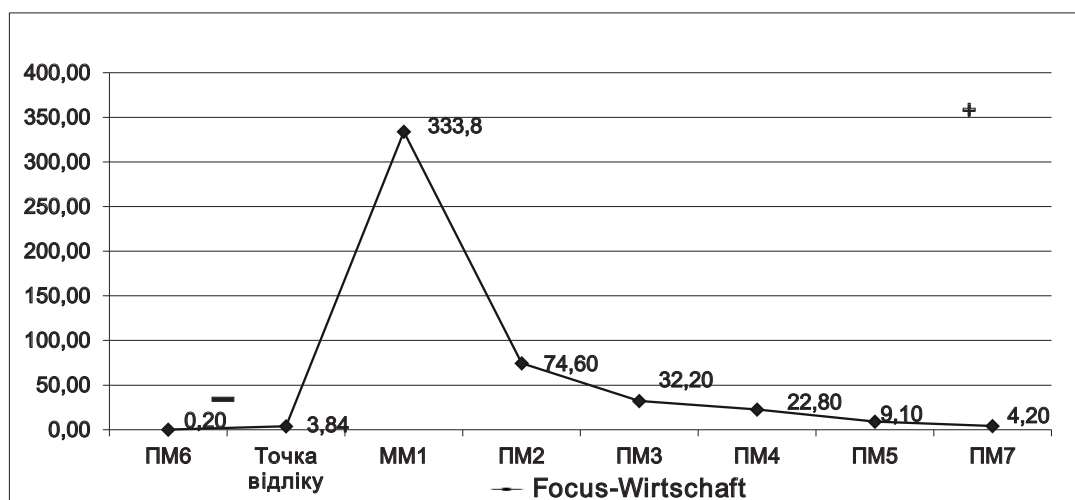

Рис. 6. Синергетична модель семантичних вимірів декодованих іменників у кореляції з економічним дискурсом німецькомовного інтернет-видання *Focus*

рування текстів політичного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Focus*, що спрацьовує на користь вироблення мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини зі зменшенням семантичних індексів слова ПМ 6 – ПМ 4 – ПМ 5 – ПМ 3 – ПМ 2 – ММ 1;

4) зі зменшенням семантичних вимірів слова в ієрархічному порядку ПМ 7 – ПМ 5 – ПМ 4 – ПМ 3 – ПМ 2 – ММ 1 оптимальнішим стає взаємоузгодження семантичного декодування іменника з потребами генерування текстів економічного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Spiegel*, що спрацьовує на користь вироблення мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини;

5) в ієрархічно змішаному порядку зменшення та збільшення семантичних вимірів слова ПМ 5 – ПМ 3 – ПМ 7 – ПМ 4 – ПМ 2 – ММ 1 оптимальнішим стає взаємоузгодження семантичного декодування іменника з потребами генерування текстів економічного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Stern*, що спрацьовує на користь вироблення мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини;

6) зі зменшенням семантичних вимірів слова в ієрархічному порядку ПМ 7 – ПМ 5 – ПМ 4 – ПМ 3 – ПМ 2 – ММ 1 оптимальнішим стає взаємоузгодження семантичного декодування іменника з потребами генерування текстів економічного дискурсу у німецькомовному інтернет-виданні *Focus*, що спрацьовує на користь вироблення мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини.

У підсумку з лінгвосинергетичних позицій констатуємо доведеним існування такого циклу оптимізації:

саморегульовальна мовна система під впливом зовнішньої енергії та інформації для врівнова-

ження потреб генерування текстів політичного та економічного дискурсів у німецькомовній пресі найпотужніше запускає механізми для декодування моносемічної моделі іменників з семантичним виміром одне значення, а потім і для полісемічної моделі слова насамперед з невисоким виміром полісемічності від двох до трьох значень. Такі семантичні виміри іменника є найближчими відстанями у зіставленні зі структурами знань ментального лексикону людини. У синергетичному розумінні вони спрацьовують на користь синергетичного закону збереження мовної енергії та мінімізації зусиль для ментального лексикону людини, а тому передусім такі семантичні виміри оптимально скеровані на генеруванням текстів політичного та економічного дискурсу у німецькомовній пресі *Spiegel*, *Stern*, *Focus*.

Висунута у роботі гіпотеза підтверджує, що оскільки найближчі відстані у лексичній структурі слова на мовному рівні є найближчими в зіставленні зі структурами знань ментального лексикону людини, то вибудовування політичного та економічного дискурсів у німецькомовній публіцистиці за синергетичним принципом збереження мовної енергії й мінімізації зусиль найоптимальніше скеровує ментальний лексикон людини на декодування низькосемантичного виміру – передусім моносемічної моделі іменника.

Перспективами дослідження є вивчення декодування семантичного виміру іменника також у кореляції з генеруванням текстів німецькомовної художньої прози. Залучення при цьому статистичних методів дослідження дасть можливість спостерігати дію синергетичного закону збереження мовної енергії та мінімізації зусиль і у такий спосіб отримати об'єктивну картину певного прогресу або регресу іменникового буття у сучасній німецькій мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Домброван Т. І. Актуалізація синергетичного підходу в сучасних лінгвістичних дослідженнях. *Записки з романо-германської філології*. Одеса: Фенікс, 2011. Вип. 26. С. 51-58.
2. Дребет В. Декодування іменників у німецькомовних текстах художньої прози та преси (синергетично-квантитативний підхід): монографія. Тернопіль: Астон, 2016. 400 с.
3. Єсипенко Н. Вербальний профіль і концептуальна структура англосаксонських культурних концептів. Когнітивно-квантитативний підхід: монографія. Чернівці: Золоті литаври, 2012. 320 с.
4. Кійко С. В. Мовна і міжмовна омонімія в німецько-українських паралелях: лінгвосинергетичний аспект: дис. ... докт. філол. наук: 10.02.04 – Германські мови, 10.02.15 – Загальне мовознавство. Чернівці, 2015. 509 с.
5. Кочерган М. П. Лексична сполучуваність і полісемія. *Мовознавство*. 1977. №5. С. 57–68.
6. Огуй О. Д. Полісемія в синхронії, діахронії та панхронії: Системно-квантитативні аспекти полісемії в німецькій мові та мовах Європи. Чернівці: Золоті литаври, 1998. 370 с.
7. Altmann G. Modelling diversification phenomena in language. *Diversification Processes in Language: Grammar*. Hagen: Margit Rottmann Medienverlag, 1991. S. 33-46.
8. Baerbock entdeckt Rufschädigung als Waffe. URL: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/annalena-baerbock-in-china-rufschaedigung-als-druckmittel-a-99819520-d8c9-4c0e-8acd-645071acfd8f>
9. Brandt P. Dietrich R.-A., Schön G. Sprachwissenschaft. Köln, Weimar, Wien: Böhlau Verlag, 2012. 329 S.

10. Busse D. Semantik. Paderborn: Wilhelm Fink, 2012. 144 S.
11. Duden Onlinewörterbuch. URL: <https://www.duden.de> (дата останнього звернення: 21.03.2026).
12. Erben J. Abriß der deutschen Grammatik. Berlin: Akademie-Verlag, 1961. 226 S.
13. Feng X. Konzeptuelle Metaphern und Textkohärenz. Tübingen : Gunter Narr Verlag, 2012. 301 S.
14. Gnatchuk H. Die Bildung der Theorie über englische Komposita: Hochschulschrift. Trier: Universität Trier, 2018. 115 S.
15. Kaum Schnee, zu wenig Gäste: Thüringens größtes Skigebiet meldet Insolvenz an. URL: <https://www.stern.de/wirtschaft/news/thueringens-groesstes-skigebiet-meldet-insolvenz-an---winter-war-zu-mild-34521920.html>
16. Köhler R. Zur linguistischen Synergetik: Struktur und Dynamik der Lexik. Bochum: Studienverlag Brockmeyer, 1986. 200 S.
17. Levickij V. Polysemie. Quantitative Linguistik. *Ein internationales Handbuch*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2005. S. 458-464.
18. Löbner S. Semantik: Eine Einführung. 2., aktualisierte und stark erweiterte Aufl. Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 2015. 462 S.
19. Mainke E. Das Substantiv in der deutschen Gegenwartssprache. Heidelberg: Universitätsverlag WINTER. 1996. 496 S.
20. Polenz P. Deutsche Satzsemantik. 3.. Aufl. Berlin-New York: Walter de Gruyter, 2012. 389 S.
21. Primus B. Semantische Rollen. Heidelberg: Universitätsverlag WINTER. 2012. 99 S.
22. Schmidt W. Lexikalische und aktuelle Bedeutung. 3. durchgesehene Aufl. Berlin: Akademie-Verlag, 1966. 130 S.
23. Schwarz-Friesel M. Einführung in die Kognitive Linguistik. 2. überarbeitete Aufl. Tübingen und Basel: Francke Verlag, 1996. 238 S.
24. Wichter S. Signifikantgleiche Zeichen. Tübingen: Gunter Narr, 1988. 199 S.
25. Wotjak G. Untersuchungen zur Struktur der Bedeutung. Berlin: Max Hueber Verlag, 1971. 343 S.
26. Zipf G. K. Human Behavior and the Principle of Least effort. Cambridge: Addison-Wesley. 1949. 573 p.

REFERENCES

1. Dombrovan T. I. (2011) Aktualizatsiia synerhetychnoho pidkhodu v suchasnykh linhvistychnykh doslidzhenniakh. [Actualization of the synergetic approach in modern linguistic research] *Zapysky z romano-hermanskoj filolohii*. Odesa: Feniks. №26. 51-58. [in Ukrainian].
2. Drebet V. (2016) Dekoduvannia imennykiv u nimetskomovnykh tekstakhk hudozhnoi prozy ta presy (synerhetychno-kvantityatyvnyi pidkhid): monohrafiia. [Noun decoding in German-language fiction and press texts (synergetic-quantitative approach): monograph] Ternopil: Aston. 400 s. [in Ukrainian].
3. Yesypenko N. (2012) Verbalnyi profil i kontseptualna struktura anhlosaksonskykh kulturnykh kontseptiv. Kohnityvno-kvantityatyvnyi pidkhid: monohrafiia. [Verbal profile and conceptual structure of Anglo-Saxon cultural concepts: cognitive-quantitative approach: monograph] Chernivtsi: Zoloti lytavry. 320 s. [in Ukrainian].
4. Kiiiko S. V. (2015) Movna i mizhmovna omonimiiia v nimetsko-ukrainskykh paraleliakh: linhvosynerhetychnyi aspekt [Linguistic and interlingual homonymy in German-Ukrainian parallels: linguosynergetics aspect]: dys.... dokt. filol. nauk: 10.02.04 – Hermanski movy, 10.02.15 – Zahalne movoznavstvo. Chernivtsi. 509 s. [in Ukrainian].
5. Kocherhan M. P. (1977) Leksychna spoluchuvanist i polisemiia. [Lexical compatibility and polysemy] *Movoznavstvo*. №5. 57-68. [in Ukrainian].
6. Ohui O. D. (1998) Polisemiia v synkhronii, diakhronii ta pankhronii: Systemno-kvantityatyvni aspekty polisemii v nimetskii movi ta movakh Yevropy. [Polysemy in synchrony, diachrony, and panchrony: systemic and quantitative aspects of polysemy in German and European languages] Chernivtsi: Zoloti lytavry. 370 s. [in Ukrainian].
7. Altmann G. (1991) Modelling diversification phenomena in language. *Diversification Processes in Language: Grammar*. Hagen: Margit Rottmann Medienverlag. 33-46.
8. Baerbock entdeckt Rufschädigung als Waffe. [Baerbock discovers defamation as a weapon] URL: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/annalena-baerbock-in-china-rufschaedigung-als-druckmittel-a-99819520-d8c9-4c0e-8acd-645071acfd8f> (Last accessed: March 30, 2026) [in German].
9. Brandt P. Dietrich R.-A., Schön G. (2012) Sprachwissenschaft. [Linguistics] Köln, Weimar, Wien: Böhlau Verlag. 329 S. [in German].
10. Busse D. (2012) Semantik. [Semantics] Paderborn: Wilhelm Fink, 144 S. [in Geman].
11. Duden Onlinewörterbuch. [Duden Online dictionary] URL: <https://www.duden.de> (Last accessed: March 21, 2026) [in German].
12. Erben J. (1961) Abriß der deutschen Grammatik. [Outline of German grammar] Berlin: Akademie-Verlag. 226 S. [in German].
13. Feng X. (2012) Konzeptuelle Metaphern und Textkohärenz. [Conceptual metaphors and textual cohesion] Tübingen: Gunter Narr Verlag, 301 S. [in German].
14. Gnatchuk H. (2018) Die Bildung der Theorie über englische Komposita: Hochschulschrift. [Development of a theory of English compounds: dissertation] Trier: Universität Trier. 115 S. [in German].
15. Kaum Schnee, zu wenig Gäste: Thüringens größtes Skigebiet meldet Insolvenz an. [Little snow, too few visitors: Thuringia's largest ski resort files for bankruptcy] URL: <https://www.stern.de/wirtschaft/news/thueringens-groesstes-skigebiet-meldet-insolvenz-an---winter-war-zu-mild-34521920.html> (Last accessed: March 30, 2026) [in German].
16. Köhler R. (1986) Zur linguistischen Synergetik: Struktur und Dynamik der Lexik. [On linguistic synergetics: structure and dynamics of lexis] Bochum: Studienverlag Brockmeyer. 200 S. [in German].

17. Levickij V. Polysemie. *Quantitative Linguistik. Ein internationales Handbuch*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2005. S. 458-464.
18. Löbner S. (2015) *Semantik: Eine Einführung*. [Semantics: an introduction] 2., aktualisierte und stark erweiterte Aufl. Berlin/Boston: Walter de Gruyter. 462 S. [in German].
19. Maincke E. (1996) *Das Substantiv in der deutschen Gegenwartssprache*. [The noun in the contemporary German language] Heidelberg: Universitätsverlag WINTER. 496 S. [in German].
20. Polenz P. (2012) *Deutsche Satzsemantik*. [German sentence semantics] 3., Aufl. Berlin-New York: Walter de Gruyter. 389 S. [in German].
21. Primus B. (2012) *Semantische Rollen*. [Semantic roles] Heidelberg: Universitätsverlag WINTER. 99 S. [in German].
22. Schmidt W. (1966) *Lexikalische und aktuelle Bedeutung*. [Lexical and actual meaning] 3. durchgesehene Aufl. Berlin: Akademie-Verlag. 130 S. [in German].
23. Schwarz-Friesel M. (1996) *Einführung in die Kognitive Linguistik*. [Introduction to cognitive linguistics] 2. überarbeitete Aufl. Tübingen und Basel: Francke Verlag. 238 S. [in German].
24. Wichter S. (1988) *Signifikantgleiche Zeichen*. [Significantly similar signs] Tübingen: Gunter Narr. 199 S. [in German].
25. Wotjak G. (1971) *Untersuchungen zur Struktur der Bedeutung*. [Studies on the structure of meaning] Berlin: Max Hueber Verlag. 343 S. [in German].
26. Zipf G. K. (1949) *Human Behavior and the Principle of Least effort*. Cambridge: Addison-Wesley. 573 p.

Дата першого надходження статті до видання: 05.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

